

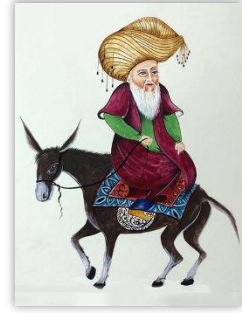
Rasim Ozan Kütahyalı'nın »12 Eylül ve Sol« Yazısı Üzerine¹

Rasim Ozan Kütahyalı'nın bundan 29 yıl önce doğmamış olması ve gerçekten o vahşeti yaşamamış olması kendisi için büyük bir şans. Hiç kimsese reva görülmecek bir ortamdı çünkü.

Rasim Ozan Kütahyalı

Bunları okumakla yaşamak arasındaki küçük farkı da unutmamak gerek. Anlamak, kabul etmek için yaşamak gerektiği gibi bir şey değil söylediğim. Osmanlı topraklarında Ermenilere, Almanya'da Yahudilere, Amerika'da Kızılderililere ya da ne bileyim Avustralya'da Aborjinlere yapılanların ne anlama geldiğini biliyorum. Yapılanların boyutu ve vahşeti açısından bunu kavramakta zorlanıyorum ama böyle olduğunu biliyorum. Hatta tarihe geçen, aktarılan şeylerin çok ötesinde bir vahşetin yaşandığını düşünüyorum. Çoğu zaman bunları yaşayan insanların bu vahşeti düşünerek bile ne acılar çektiğini kavrayabiliyorum. Ama yine de tam boyutuyla hissetmek, o acıyı (empati ötesinde) aynen yaşamak mümkün değil. *Nasrettin Hoca*nın »Bana ağaçtan düşeni getirin,« sözü herhalde bunu en iyi özetler bir içerektir.

Nasrettin Hoca

Ağaçtan düşmediğimizi düşünelim.

12 Eylül, öncesi, sonrası, her neyse, entelektüel düzeyde ve derinlik itibarıyla bugün bana da çok yetersiz ve kaba gelmekte. »Şimdiki aklım olsaydı,« diye başlasam sonu gelmez anlatacaklarımın. Ancak bütün bunların yanında çok ciddi bir durum vardı. Sanırım *Rasim Ozan Kütahyalı*'nın yaşamadığı ve kavramakta zorluk çektiği (belki ısrar ettiği, bilemiyorum) yan da bu.

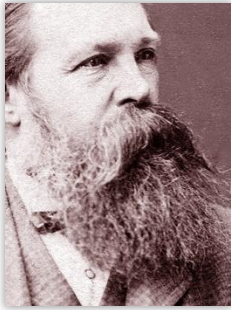
Birçoğu 20 yaşın çevresinde olan binlerce insan ve bunların çok büyük bir bölümü daha toplam 10 kitap okumamış, kız ya da erkek arkadaşıyla bir kez yatağa girmemiş, devrim yapmaya niyetli ama akşam karanlığı basmadan aile korkusuyla evine dönme zorunluluğuna direnemeyen vs. konumunda insanlar. Sokaktaysa garip bir terör ve belirsizlik ortamı var. Satın alınan karpuz zehirli olabilir. Herhangi bir otobüs durağı ya da kahve taranabilir. Okuldan çıkmış kalabalığın üzerine rasgele ates edilebilir veya bomba atılabilir vs. Hiç kimse kendisine bir şey olmaya çağını garanti edemez.

¹ *Rasim Ozan Kütahyalı*'nın 12.09.2009 tarihindeki bir makalesi nedeniyle yazdığım yazı. 15 Temmuz 2016'dan sonra birçok başka platform olduğu gibi Taraf Gazetesi veri tabanı da yok edildiğinden söz konusu yazıya ilişkin bir bağlantı veremiyorum. Onun için ilgili yazı pdf olarak [buradan](#) indirilebilir.

Devlet, resmiyle siviliyle² çok berbat şeyler yapmakta. *MHP*'liler yalnızca herkesin gözü önünde cinayet işlemekle kalmıyor, artık (1978'lerin sonundan itibaren) polisle ortak sorgulara katılıyorlardı. Bugün *Er-genekon* diye gündeme gelen ve çoğumuzun anlamakta zorluk çektiği vahşetin temeli çok daha önceleri atılmış olsa da, en palazlandığı zamandı.

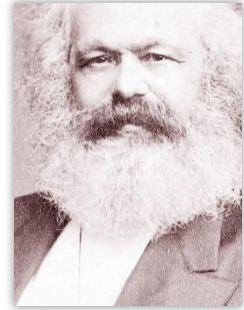
Nedeni ne olursa olsun, ne denli kaba gelirse gelsin o dönemde bu vahşete karşı durmak yalnızca yukarıdan birilerinin zorlamasıyla değil, çoğu da içgüdüsel ve savunma refleksiyle ilgili şeylerdi. 18 yaşında birinin sokakta dolaşamamasının ne anlama geldiğini anlamaya çalışmakta yarar var. Hiçbir gerekçe yokken bile polisin ve eli ya da beli silahlı *MHP* destekli bir faşistin neler yaptığını anlatmak zor. İşte böyle bir ortamda ve de düşünmeye, okumaya, eğlenmeye, sevgili olmaya bile fırsat bulamayan bir 'gençlik' yaşadı o dönemin insanları. Hangi nedenle olursa olsun yaşamak için yalnızca bir karşı durma konumuna sokulan bunca insanın entelektüel düzeyde nerede olmasını bekliyor gerçekten *Rasim Ozan Kütahyalı*?

Hele de sanki 12 Eylül yaşanmamış gibi bol keseden solcu diye birilerini bir sepete koyup eleştiriyor aklınca. Eleştirirken bir kez bile geriye dönük olumsuz bir noktaya değinmiyor. Muhtemelen bunları görmezden gelmeye çaba sarf ediyor. O dönem Türkiye toplumunun en az üçte biri doğrudan veya dolaylı 12 Eylül şiddetiyle yüz yüze geldi. Yine bu toplumun küçük bir bölümü böylesi tecrübeleri hiç edinmedi. Muhtemelen *Rasim Ozan Kütahyalı*'nın annesi babası da bu gruba aitti. Daha 10 yaşındayken gözünün önünde babasının polis tarafından öldürüldüğü gibi hikayeleri duymamıştır tahminimce. Çünkü bunlar yaşanırken kendisi henüz doğmamıştı. Ama en azından 10 yaşındayken Kürdistan'da insanlara bok yedirilip, ölümlere tecavüz edildiğini de duymamıştır. Ama bunları geçip 12 Eylül öncesindeki insanların neden yeterli birikime sahip olamadıklarını bilimsel bir tarzda açıklamaya çalışayım. Belki biliyordur teorik olarak.

Engels

Sosyalizmi ideoloji haline getiren, bir program olarak sunanların içinde kayda değer bir tane bile işçi olduğunu hatırlamıyorum. *Marx* da *Lenin* de ya da bilmem kim de ömürlerinde muhtemelen (hani şu yaşamını sürdürmek için gerektiği anlamda) hiç çalışmamış insanlar. Ama bu onların düşüncelerini eleştirme gerek-

Marx

çesi değil benim için. (Şu an itibariyle bunların hiçbirinin düşüncesi

² Burada bir konuya değineyim. *Rasim Ozan Kütahyalı* 12 Eylülün tüm siyasal gruplara (aynı dozda olmasa da) hadlerini bildirdiği söylüyor. Bu çok orta yolcu olmuş.

cazip, daha doğrusu yeterli değil benim için ama onları eleştirme noktam bu çalışmamışlıkları ya da *Marx*'in merdiven altlarında hizmetçisinden çocuk sahibi olması ve zavallı *Engels*'in buna bile sahip çıkması ya da *Lenin*'in İsviçre'de burjuva kadınlarıyla yatıp kalkması falan değil. Bunların hiçbirini yadırgamıyorum da eleştirmiyorum da. Ama örneğin *Lenin*'in devrim için silah kaçakçılığını mubah görmesi asla kabul edilebilir bir şey değil benim açımdan. Çünkü bu mantık kendilerini sol olarak tanımlayan birtakım örgütlere de uyuşturucu ticareti yaptırır ve literatürdeki 'açıklaması' budur zaten.

Lenin

Yine *Marx*'tan ya da *Lenin*'den devam edelim. Bunların yapabildiklerini (*Marx*'ta düşünsel, *Lenin*'de örgütsel anlamda) herhangi bir işçi yapabilir miydi? Yapamazdı çünkü buna bilinci, zamanı ve imkanı el vermezdi.

İşte 12 Eylül öncesi kuşağını bu anlamda kapitalizmin gelişme dönemindeki (vahşi zamanlar) işçilerin konumuna benzetmek pek yanlış olmaz. Yaşam mücadelesi düşüncelerini engelleyen bir garantiydi, yani yöneticiler açısından.

Benzerlikler birçok başka toplumlarda da var. Filistin halkının bu denli

Arafat

kötü bir konumda olmasının gerekçesi olarak bakış açısına göre farklı değerlendirmeler yapılabilir. Üretimin hiçbir biçimine katılmamış ve kuşaklar boyu yalnızca 'geçici' olarak yaşamış bir toplumdaki dejenerasyona küfür de edilebilir, anlamaya da çalışılabilir. *Arafat* (1929-2004) Suriye devletine borç verecek maddi güce sahipken onca Filistinlinin kamplarda sefalet içinde yaşamalarından hiç mi haberi yoktu acaba, *Arafat*'ı barış meleği seçen *Nobel* komitesinin. Ya da *Arafat*'ın kurtuluş mücadelesi veren Filistin teşkilatının kiraladığı Asya kökenli 'paralı askerleri' en ön cepheye göndermelerini nasıl açıklamak gerekir? Çe-

lişki daha adlarıyla başlıyor: Kurtuluş mücadelesi-paralı asker.

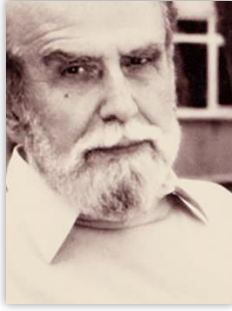
Kürtlerin konumu da daha farklı değil şöyle bir bakılınca. Bu dağılımlık, dejenerasyon daha mı az Kürt toplumunda. Hatta bir adım ötesine göz atılırsa, Türkiye'nin en resmi Türk ve faşist partisinin en az üçte birinin Kürt olması nasıl açıklanabilir.

Yazık ki toplumlar böyle yönetilmekteler. Bu kötü ve fazlasıyla sevimsiz bir durum. Ama bunlardan dolayı emperyalizmi falan sorumlu tutmaktan yana değilim. Suçu birilerine atmak değil yani demek istediğim.

»Zengin ülkeler sömürülerini devam ettirmek için yoksul ülkelere sürekli silah satarlar ve gerginliği tırmandırırlar. Bu yolla da kendi

çıkarlarını gözetirler.« Bu doğrudur. Zengin ülkeler aynen böyle yaparlar. İyi de yoksul ülkelerin yöneticilerinin (ve onları seçen bireylerin) tüm bu gidişata aynen uymalarının hiç mi sorumluluğu, suçu yok. Yani öyle bir mantık yerleşmiş ki, yoksul ülkenin zorbası bile bir biçimde hoş görülebilir. Böyle saçma bir mantık mı olur? Yazık ki oluyor. Ama karmaşık bir durum. Her şey çok kesin çizgilerle yürümüyor işte.

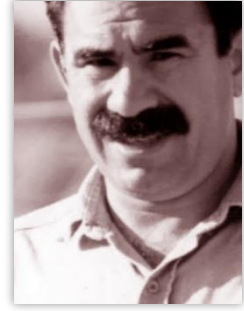
Yine 1980 öncesi dönemlere dönersek. Bu karışıklık tabii ki her şeyin

Mihri Belli

izahı olmamalı. Ama yalnızca anlaşılmasını kolaylaştırma ihtimalinden dolayı göz önünde bulundurulması gereken yanları vurgulamak açısından unutulmamalı.

Yoksa o dönemi, o dönemde o kadar insanı idare eden 'teşkilatlayan' lider kadroların (çok büyük bir bölümünün) ne denli basiretsiz ve bilgi yoksunu ol-

Abdullah Öcalan

duklarını çok iyi bilenlerden biriyim. Onun için de eski arkadaşların hemen hiçbiriyle bir ilişkim yoktur ve çoğunu asla ciddiye almam. İçlerinden *Mihri Belli*'den *Öcalan*'a tanımadığım da yoktur sanırım.

Çok açık yüreklilikle şunu söylerim yeri geldiğinde: »12 Eylül, toplumu bizden kurtardı.« Bu ironik bir ifade gibi gelmekte çoğuna. Hayır öyle değil, dolaysız anlamıyla böyle düşünüyorum. İhtimal yoktu ama iktidarı ele geçirseydik, herhalde Türkiye 12 Eylülden daha büyük bir felakete sürüklenmiş olacaktı.

David Shankland'ın 80 öncesi için söyledikleri, Türkiye'nin yöneticilerinin söyledikleriyle birebir örtüşmekte. *Alevi-Sünni* çatışması dendiğinde çatışan taraflardan ve bunların haksızlığından söz edilmeye başlanır. Evet, işin bir yanında bu da vardı ama bu bir çatışma falan değildi. Alevilere yönelik ciddi bir sindirme (isterseniz katliam deyin) denemeleriydi. Bu, Maraş'ta da Çorum'da da Sivas'ta da (1979'daki) ve yine Sivas'ta da (1993'teki) aynıydı. Bunun bir milim farklı olduğunu düşünmüyorum. Buna birileri çatışma diyorsa, bunda bir tuhafılık var demektir. Tarih bir yana, ben yaşadığım dönemde Sünnilere yönelik böyle bir toplu saldırı olayı hatırlamıyorum. Her birkaç senede bir gerginliği artırma amaçlı olduğu gibi, korkuyu sürekli tutmanın aracı niteliğinde *Alevi* evlerinin işaretlenmesi dışında benzer bir şey yaşanmamıştır bu coğrafyada.

Biraz daha ayrıntıya gireyim. *David Shankland*'ın iddia ettiği ve *Rasim Ozan Kütahyalı*'nın üzerine balıklama atladığı 'iç savaş' hikayesini anlamadığı ortada. Türkiye'de hiçbir zaman politik literatüre uygun bir iç savaş yaşanmadı. Selçukluda Osmanlıda, sonrasında Cumhuriyet dönemindekilerin bütünü bizzat devletin örgütleyip, yerine göre sivilleri de

kullandığı katliamlardır. Ermeni soykırımı bunun en üst noktasıydı. 2006'da *Orhan Pamuk* nedeniyle yazdığım yazıda ele aldığım gibi Türkiye'de iç savaş olmaz.

Hatta o zamanki sağ-sol çatışması da aynen böyle formüle edilmekteydi. Zaten 12 Eylül de tam bu yanılısama mantığının üzerine oturtuldu. Çünkü kurguya en uyanın bu olduğunu tabii ki sıradan insanlardan daha iyi biliyordu yöneticiler.

Her bilgisizliği, her açmazı ve çözümsüzlüğü 12 Eylül ile açıklama mantığına ben de karşıyım. Daha da beceriksizleşmiş ve daha bilinçli olarak Kemalizmin batağına saplanmış solun bugününü açıklamasındaki en ucuz yöntem budur gerçekten. Üzerinden 30 yıl geçmiş neredeyse, halen 'askerlik anıları' üzerine yarını kurmaya çalışan bir sol için fazlaca söylenecek bir şey yok.

Tekrarlıyorum, insanlar (evet bilgisizlikleriyle de) çok bedel ödediler ama bunu küçümsemek birkaç paragraflık bir yazının ölçülerini aşar ve o dönemi hiç görememiş biri olarak *Rasim Oğan Kütabyalı*'nın bunları yeniden düşünmesi gerekir.